

TEATROLOGICKÝ TROJBOJ

Ve dnech 18. a 19. roku 2007 uspořádal Kabinet divadelních studií při SE FF MU akci sestávající ze tří formálně odlišných částí, odtud tedy pojetí této události jako trojboje – ovšem příhodně teatrologického. Náplní jeho první části bylo uvítání knihy Iva Osolsobě *Principia parodica*, která letos vyšla nákladem DAMU a která je koncipována jako soubor statí Iva Osolsobě. Podíleli se na ní i Jan Císař a Jaroslav Etlík. První z obou jmenovaných se akce rovněž účastnil a doplnil uvítání knihy úvodním slovem.

V podvečer prvního dne setkání začala druhá část teatrologického trojboje, v níž došlo k zahájení činnosti brněnské pobočky Teatrologické společnosti uvedením přednášky Bořivoje Srby s názvem *K metodologické problematice zkoumání takzvaných dějin českého divadla*. Srba se v ní dotýkal mimo jiné problému neexistence „pořádných“ dějin českého divadla, tedy publikace, která by překonala dosavadní práce, jež jsou mnohdy poznamenány nejrůznějšími nedostatky. Vzpomínal mimo jiné na rok 1957, kdy malá skupina autorů začala pracovat na tzv. akademických Dějinách českého divadla, které byly původně koncipovány jako skripta. Ve svém komentáři tohoto díla, k němuž se Srba vrací i následující den v příspěvku na semináři *Mezery v české teatrologii*, kritizuje některé nedostatky tohoto projektu, jež se projeví především v nevhodné periodizaci dějin českého divadla – zmiňuje například ideologicky poznamenaná hodnocení éry doby husitské apod. Srba definuje a komentuje problémy, na něž narazila původně megalomanská koncepce projektu. Spatřuje je především ve skutečnosti, že do té doby nebyly dějiny českého divadla dostatečně zpracovány monograficky, což pochopitelně způsobilo redakčnímu týmu mnohé komplikace. Srba dále upozornil na ideologickou překážku pojmání dějin českého národního divadla a na to, že danému úkolu nebyla vypracována odpovídající metoda mapování historických jevů.

Následující den se uskutečnila třetí část teatrologického trojboje pojmenovaná jako *Mezery v české teatrologii*. Seminář byl věnován zatím neprobádaným a výrazně postrádaným tématům v oboru české divadelní vědy a krátké příspěvky na něm pronesla řada teatrologů i odborníků z jiných příbuzných oborů. Jedním ze záměrů bylo, aby se semináře zúčastnili i studenti a nechali se mezerami inspirovat při svém samostatném výzkumu při práci na diplomových a seminárních pracích. Třetí část teatrologického trojboje byla tedy pojata jako tzv. „vakuová“ konference, tj. hlavní společné téma bylo orientováno negativně, avšak s úmyslem vytvořit přínos pro českou teatrologii. Byly rozkrývány a pojmenovávány mezery v nejrůznějších oblastech českého teatrologického výzkumu.

V úvodu přečetla Margita Havlíčková příspěvek Jiřího Štefanidese, v němž autor hovoří o zanedbaném stavu českých divadelních pramenů, jež označuje doslova za brzdu v divadelně-historickém výzkumu. Upozorňuje na mnohdy (až) obtížný přístup k pramenům, zastaralost studoven, dále například na neexistenci monografií divadelních center apod. (V této souvislosti se – pochopitelně – dotýká odlišnosti poměrů v zahraničí.) Metodologii české divadelní vědy vnímá jako nepřesvědčivou a upozorňuje také na řídký ohlas české teatrologie v zahraničním prostředí.

Jan Císař v úvodu svého příspěvku nastoluje otázku, jak studovat minulost divadla. Hovoří o nutnosti rozlišování paměti a historie, při čemž oba tyto pojmy označuje za možný přístup k minulosti. Paměti připisuje menší míru kriticismu, protože (dle něj) paměť zahrnuje vše, včetně mýtů, legend i subjektivních omylů, a dodává, že je mnohdy velmi detailní. Upozorňuje na to, že většina pramenů (snad prý kromě účetních knih) představuje materiál subjektivní. Proto je nutné zkoumat, pracujeme-li s dobovými kritikami,

i osobnosti kritiků samotných, především tedy jejich (možný) vztah ke kritizovanému. Při snaze konkretizovat některou z mezer české teatrologie volá Císař po celkovém zpracování dějin české moderny, i když si velmi dobře uvědomuje problematičnost označení začátku této „epochy“.

Spousta zajímavých témat zazněla i v dalších příspěvcích. Například Margita Havlíčková ve svém příspěvku vyslovila názor, že nelze „vnímat dějiny české divadelní kultury pouze z hlediska jediného centra“, tj. Prahy. „V oblasti profesionálního divadla na Moravě a ve Slezsku v sedmnáctém a osmnáctém století to dle mého názoru nebyla Praha, nýbrž hlavní město monarchie, Vídeň.“ M. Havlíčková představila několik mezer ve výzkumu brněnského českého německého profesionálního divadla – například působení Johanna Nepomuka Nestroye v brněnském německém divadle v roce 1825 – 1826 a mnohá další slabá místa v povědomí o historii českého divadla.

Andrea Jochmanová upozornila na skutečnost, že je právě na současných teatrologiích, aby skutečně aktivně doplňovali ony mezery, tj. aby např. bádali v archivech, kde je stále co nacházet. Upozornila na možnost i nutnost zabývat se osobnostmi, jakou byl například Jan Nepomuk Štěpánek, a také hodnotit jejich význam pro české divadlo. Upozornila i na dramatickou tvorbu Františka Turinského, dramatické texty Magdaleny Dobromily Rettigové a zdůraznila potřebu zodpovědět otázky kolem J. J. Kolára a F. B. Mikovce a dalších.

Další mezera, o níž mluvila Eva Stehlíková a Martin Bažil, se týkala středověké dramatiky a především studií o staročeském *Mastičkáři*. Eva Stehlíková hovořila například o odlišné míře filologické spolehlivosti různých vydání *Mastičkáře* a mnohých dalších problémech v těchto pracích. Zvláštní upozornění si vysloužila nutnost nezanedbávat hudební složku této hry. Martin Bažil se kromě jiného vyslovil ke komparativnímu zkoumání *Mastičkáře*, při čemž hovořil o tezích Václava Černého, jejichž platnost později (v 80. letech) zpochybňovala Jarmila Veltruská, když se snažila (oproti Černého aplikování znalostí francouzských středověkých poměrů na české prostředí a český materiál) uvést *Mastičkáře* do širšího kontextu. Magdaléna Jacková z pražského Divadelního ústavu promluvila o stavu bádání v oblasti jezuitského divadla v Čechách, přičemž za mezeru označila neexistenci monografie věnované tomuto tématu. Na tuto problematiku navázal v následujícím příspěvku Vladimír Maňas z Ústavu hudební vědy, když hovořil o jezuitských nebo rekatolizačních strategiích.

Poslední blok zahájil Jan Roubal, jenž se pozastavoval kupříkladu nad divadelní teorií, která se dle jeho názoru u nás už léta příliš nevyvíjí. Za konkrétní obtíž označil například terminologické problémy. Následovaly příspěvky studentů divadelní vědy z Prahy. Jakub Novosad hovořil o potřebě zmapovat balkánskou divadelní a dramatickou tvorbu. Martina Černá upozorňovala na skutečnost, že pokud jde o studium latinskoamerického divadla, nelze se v českém prostředí téměř o co opřít. Jan Petružela následně pohovořil o etnocénologii, již se u nás nevěnuje žádná pozornost. Na závěr se Pavel Drábek vyslovil k problematice dramatického překladu. Upozornil na jistou míru závislosti české dramaturgie právě na překladech. Na příkladu Moličrova *Tartuffa* v šesti českých překladech vypočetl několik odlišností (použití různého verše, použití stylizace apod.), jež mají zásadní vliv na výslednou kvalitu překladu. Výsledná hodnota překladu podle Drábka navíc spočívá „(...) i v míře údernosti, v míře toho, co by asi nejlépe popsal Otakar Zich jako divadelní akustika – totiž tím, jak herec mluví slovo a jak slovo spolupracuje s prostorem a jak spolupracuje s obecnstvem. (...) jak se slovo spojuje s hereckou postavou a dramatickou osobou.“ Právě v tom tedy Drábek spatřuje „vakuum, které zbývá dořešit“.

Dvoudenní teatrologický trojboj přinesl velké množství námětů k výzkumu, které by mohly v budoucnu podstatně obohatit českou teatrologii. Za důležitý přínos této „malé“

konference lze považovat skutečnost, že se na brněnské filozofické fakultě setkala řada zkušených odborníků, s nimiž mohli ti méně etablovaní vést dialog, případně se seznámit s jejich názory a zkušenostmi – mnohdy velmi cennými. Podnětnou složkou, která se nesla celým tímto setkáním, bylo opakované poukazování na nutnost rozvíjet v našem prostředí myšlení o divadle i o kontextech, v nichž se divadlo vyvíjí. Teatrologický trojboj se ukázal jako dobře zorganizovaná akce, na níž nechybělo množství přednášejících ani těch, kteří měli zájem poslouchat a diskutovat.

Šárka Kysová